

ÉMAN KOK ORA SAPAN

Nalika nini-nini mau teka tujuk-tujuk saka kulon, dèwèké wis me-
 ñongkrong ana kana. Lungguh lèmèkan kandelung suket-teki, pinggir
 gampèng ing ayang-ayangan wit asem. Sandingé sepédah tuwa suméndé
 ing wit.

Nomnoman mau weruh sliweré. Nuli ditolèh mèlu lungguh ing su-
 ketan ora adoh karo panggonané, nguðari sléndang banjur rogo-rogo
 buntelan kang mau digéndon. Rainé, tangané wis ngripot saka tuwané.
 Rambuté gimbal uwan, gelungané menñil. Banjur nalika nini-nini méngo
 arep ngajak omong, dèwèké wis ndingkluk mijeti batuké déwé, rasané
 senut-senut.

Ora saka panasé srengéngé olèhé senut-senut, nanging saka puteking
 pikiré ngrasakaké rekasaning urip. Nasibé.

Wis ping pira anggoné nulis lan ngirimaké surat lamaran golèk pega-
 wéan, dèwèké ora bisa ngétung, nanging nganti saiki durung ana kabul
 kawusanané. Paling banter mung olèh wangsulan: 'Harap sabar semen-
 tara belum ada lowongan pekerjaan. Panggilan akan segera kami kirim-
 kan setelah ada lowongan.' Utawa pangarem-arem liya: 'Surat lamaran
 saudara telah kami catat. Menunggu sampai ada lowongan pekerjaan di
 kantor kami.'

Kari-kari iki dèwèké nékad buðal déwé nggawa surat lamarané. Mlebu
 kantor-kantor lan perusahaan-perusahaan sing sakira bisa mènèhi pega-
 wéan, mbutuhaké wong-wong sing nduwèni ijazah kaya ijazah kang
 diduwèni. Nanging asilé paða baé. Kaya sedéla mau nalika ngaðep ke-
 pala urusan pegawai ing kantor gedé kang lagi baé dibukak.

'Estunipun sampun kañah sanget ingkang pados pedamelan mriki,
 ñik!' katrangané wong kang diaðep mau.

'Nyuwun tulung, mas, supados saged katampi.'

'Kepengker menika kita inggih betah tenaga administrasi tiga. Ning
 tiyang ingkang ngintun lamaran kañah sanget, wusana murih adilipun
 lajeng kita wontenaken tètting, saringan. Sedaya pelamar angsal kesem-
 patan wonten tètting menika.'

'Kula sagah ngaturi pituwas sekawan utawi gangsal bayaran ñateng pan-
 jenengan mangké,' panyelané klawan gemes.

Sang kepala urusan pegawai mèmsem. Manṭuk-manṭuk embuh gèḍèg-gèḍèg, wis ora dipreduli manèh, merga sabanjuré kang kudu dialami ora béda karo wingi-winginé. Ḍèwèké metu saka lawangé, saka régoling kantor mau nggawa pangarep-arep kang saya nglangut. Rumangsa bakal ngambah bulak sepi kang ora ana entèk-entèké. 'Ngrekasa temen uripku!' panggresahing batiné ḍéwé.

Sawah ing ngarepé, kaeletan wangan cilik, jembar ngilak-ilak. Tanduré katon subur ijo royo-royo. Ana ing galeng-galengan, mrambat tanceban carang-carang, uga leḍung-leḍung elungé kacang lanjaran. Pating krompol nyegeraké sesawangan sangisoring langit reḍengan kang pinuju paḍang. Nanging kabèh mau ora disawang. Ḍèwèké isih nḍingkluk karo mijeti baṭuké kang senut-senut.

Si nini isih méngo nyawang nomnoman sing meḍongkrong ing pasuketan ora adoh saka panggonané. Tangané grayah-grayah ponḍongané. Sedéla kanḍeg. Ḍèwèké satemené kepéngin takon, prakara apa baé kena. Luwih-luwih manèh yèn nyawang enom-tuwané, dedegé, kaya ngéling-aké anaké kang lunga ora tau bali mulih. Ya semono kuwi. Kala semana anaké nyambut gawé jaré dadi romusha. Ḍèk jaman Jepang nḍisik. Buḍalé dirilakaké, merga ing ndésa wis ngrumangsani angèlè golèk sanḍang-pangan. Nanging jebul nganti tetaunan, nganti sepréné ora ana bali. Ora ana kabaré. Wis pirang puluh taun?

'Pun dangu ngaso teng ngriki, masé?'

'Napa tebih griyané? Lha niki wau saking pundi?'

'Katoné sampéyan sayah sanget!'

'Nèk kula, niki wau king sadéan goḍong semanggi. Wau mbektané saébor munjung, masé. Kula iderké teng griya-griyané piyayi kuṭa mrika, boten suwé telasé. Mulih ébor koṭong. Ganti ponḍongané rada nggentéyong.'

Nomnoman mau panggah nḍingkluk mijeti baṭuké. Jalaran si nini uga ora cemuwit, pitakonan-pitakonan mung kanḍeg ana ing pikiran lan pangrasané, disambi ngetokaké wungkusan saka géḍongané. Ora let suwé wis nyomak-nyamuk ngemataké panganan sajak nikmat. Kaḍang-kala ing dalan ana ḍokar liwat, swarané kumrimpying bingar campur lan guyu sarta omongané para penumpangé. Kaḍang-kaḍang ana truck krenggosan amot balok saka alas jati loré kali, utawa oplèt-oplèt kang penumpangé uyel-uyelan kaya tumpukan pinḍang, utawa sepédah motor Yamaha menyang utawa mulih saka kuṭa. Si nini nolèh, nyawang. Kabèh katoné bingar-bingar, nyenengaké. Kaya lelambaké tanduran ing sawah kang ngilak-ilak sangarepé kuwi. Uga kaya keki-tiring goḍong semanggi kang ngrèntèp ing pinggiraning wangan ngisor

gampèng iki. Utawa kaya elung-elunging kangkung kang ngambak ing énggok-énggoking wangan sisih kana kaé. Nyenengaké!

'Kula boten tawa lho, masé. Kula pangan dǵéwé!' batiné manèh kambi nguncalaké goḍong tilas bungkusing panganan menyang wangan. 'Ditawanana rak mung marahi enek sampéyan. Panganan buntelé kaya gombalan lap sepatu sampéyan ngèten. Boten patut kula tawak-tawak-aké!'

Saiki senut-senuté pilingané rada suda rasané. Nomnoman mau nyilakaké rambuté memburi nyawang sawah jembar ing ngarepan. Sawah. Sawah! Nanging pikirané nomnoman mau ora kaya nini-nini kang lungguhé ora adoh karo panggonané ngéyub. Dǵèwèké ora nyawang tanduran pari kang ijo royo-royo, ora nyawang kacang-kacang ngrembuyung turut lanjaran, ora nyawang tukulan semanggi ing gampèng-gampèng teles pinggiran wangan.

Nomnoman mau isih panggah tontonen kantor-kantor sing dileboni, dijaluhi pegawéan. Krungon-krungonen omongané pejabat sing sabensaben tansah nulak lamarané. Kaya layang-layang wangsulan kang di-tampa. Mangka wis pirang taun olèhé sekolah supaya ing tembéne bisa cekel gawé, batiné. Wong-tuwané nragadi entèk pirang-pirang. Dǵèwèké nggeḡu sinau nampa wulangan lan ujian. Saiki wis lulus lan olèh ijazah. Mesthiné mono gampang olèh pegawéan. Ora kudu kloyongan golèk pegawéan kaya iki nganti pirang-pirang wulan. Pirang taun punjul pirang wulan! 'Kebangeten ngrekasané uripku!' panggresahé manèh.

Nalika nomnoman nolèh manèh mrana, sing diweruhi mung ana wong wadon tuwa bungkok sing ora nduwèni teges apa-apa. Apa kaya wong ndésa sing kecingkrangan lan golèk pangan turut dalan. Dǵèwèké ora bisa nggagapi omongan kang mung ngerem sajroning batin, batiné nini-nini mau.

'Kok wis gelis temen ngambak manèh semanggi sisih kéné iki! Dipeḡilana rak bisa ngebaki ébor! Mangka durung suwé olèhku ngrambani. Apa nantang tangan tuwa iki? Yaa, coba entènana embèn-embèn yèn wis kober!'

Sawisé klomat-klamut, lambé kang wis nyaprut mau diulap nganggo sléndangé. Buntel-buntelan ing pangkon diunggahaké menyang génḡongan. Mbaka siji, ngati-ati. Karo diiling-ilingi. Nganti rampung banjur mbenakaké sléndangé.

Sadurungé ngadeg, nini-nini mau uga méngo menyang arahing nomnoman kang ngrekasa. Batiné panggah semanak grapyak. 'Dǵèrèng tutas mawon sayahé, masé?'

'Gajegé masé niki tiyang tebih? Késah tebih?'

'Kula boten bisa ngaso suwé-suwé teng mriki, masé. Kudu énggal bali! Empun tuwa ngèten gawéan kula panggah pirang-pirang. Èh, pripun yèn boten ditandangi, wong urip butuh mangan, butuh nyandang. Cobi, semanggi niku saniki nggih nantang gawéan! Mangka wingi kula empun diwelingké cariké, nèk siyang niki dikon réwang nguṭili kacangé. Terus soréné dikon momong anaké merga ditinggal jagong mantèn. Cobi, masé, kula rak boten kober nganggur? Sésuk ndaḍagi sawahé lurahé, suk embèn ... Lah, empun, masé. Empun! Kula selak dientèni cariké mangké!'

Ébor kang mengkureb ana sanḍingé dicandak, dianggo lawanan nga-deg. Lan ora let suwé nini-nini mau wis ṭuyuk-ṭuyuk nutugaké lakuné ngétan, tanpa tolah-tolèh.

Nomnoman kang ngrekasa mau ora nyumurupi lungané, lan ya ora bakal nggubris apa wong tuwa mau wis lunga apa isih mèlu ndéprok ing ayang-ayanganing wit asem pinggir dalan iki. Pikirané ora ana ing rerupan lan kahanan sakubengé, nanging isih cumantèl ana ing iḍam-iḍamané, pepénginaning atiné. Ana ing gambaran kantor-kantor sing wis nulak lamarané, munggah menyang kantor-kantor sing bakal ditekani sésuk lan embèn.

Nomnoman mau meḍongkrong ana kana, sanḍing sepéḍah tuwa tu-koné bapakné ḍek jaman penjajahan Landa biyèn. Sepéḍah sing wis lècèt-lècèt kusem kembangan taiyèng. Sasat wis ora ana prècèté, plek pasemoné ḍéwé, pangrasané ḍéwé kala semana: 'banget ngrekasa!'

St. Iesmaniasita,

(in: Jaya Baya no. 26, February 1972).